

EEN WERK VAN LANGE ADEM

Dirk Coomans was tot 2 jaar geleden verantwoordelijk voor de voorlichting rond voedergewassen bij de Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling (ADLO) van het Departement Landbouw en Visserij (DLV). In december 2011 startte hij als algemeen coördinator van CVBB. We vroegen hem naar zijn eerste indrukken en blikken vooruit naar de toekomst. – *Patrick Dieleman*

In het voorjaar van 2011 vernam Dirk Coomans van zijn toenmalig afdelingshoofd Johan Verstrynghe dat er een centrum zou komen dat de boeren zou moeten begeleiden in het streven naar betere MAP-meetpunten en dat men op zoek was naar een coördinator. “We voelden onmiddellijk aan dat die functie iets zou zijn voor onze dienst. ADLO-voorlichting voert coördinatieactiviteiten uit in samenwerking met de praktijkcentra en is bezig met terreinwerk. Binnen ADLO volgden collega Geert Rombouts en ik de mestproblematiek op en ik voelde me daar dan ook onmiddellijk door aangesproken. Toen de vacature begin juli werd uitgeschreven, heb ik er sterk over nagedacht, en er met collega’s en uiteraard ook thuis over gesproken. Ik besefte goed dat het niet allemaal rozegeur en maneschijn zou zijn. Ik heb uiteindelijk

mijn kandidatuur gesteld en nadien de hele procedure doorlopen, inclusief een selectiegesprek. Uiteindelijk kon ik eind 2011 starten.”

Start

Toen Dirk begon, waren de praktijkcentra en de beroepsorganisaties al binnen een stuurgroep bezig om het actieplan uit te werken. “De drijvende kracht hierachter was vooral André Calus van Inagro, die toen voorzitter was van het overlegorgaan van de praktijkcentra”, vertelt Dirk. “Nadien werden binnen de praktijkcentra medewerkers aangeworven, zodat de provinciale werking kon starten. De voorziene 21 personeelsleden werden over de provincies verdeeld. Daarin speelde het aantal rode meetpunten mee, waardoor 7,5 VTE (voltijdse equivalenten) actief zijn in West-Vlaanderen. Maar we

hebben ook gezorgd dat de bestaafing in iedere provincie voldoende groot was om de werking te kunnen verzekeren. In provincies waar meerdere praktijkcentra actief zijn, werden het werk en de daarvoor noodzakelijke medewerkers onder elkaar verdeeld.”

Positief onthaald door overheid en sector?

“Uiteraard stond mijn eigen afdeling, ADLO, heel positief tegenover het initiatief”, reageert Dirk Coomans op de vraag hoe CVBB onthaald werd door de overheid en door de sector. “Binnen VLM en VMM wordt er vlot meegewerkt. Soms wordt er wel eens verwezen naar de financiële middelen die men ons vanuit het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) ter beschikking stelt, maar aan de andere kant hebben we nu de kans gekre-

gen om het terrein in kaart te brengen. Heel wat bedrijfsgilden waren daar lokaal al mee bezig, en sommige gingen zelfs metingen doen, maar het bleef bij vrijwilligerswerk. Nu is er voor het eerst geld, dat we daar ook nuttig voor gebruiken. De medewerkers van CVBB gaan vanaf het MAP-meetpunt stroomopwaarts het terrein op. Ze doen daarbij heel wat ervaring op. Na verloop van tijd weten ze van dat MAP-meetpunt meer dan, bijvoorbeeld, de VMM-medewerkers. Dat is ook logisch, want de taak van die staalnemers is beperkt. Ze moeten alleen de staalname doen en enkele aanvullende waarnemingen.

Ik denk dat de beroepsorganisaties blij waren dat dit initiatief kon starten. Wel verwachtte men snel resultaten van ons. Uiteraard speelt de druk van de mestwetgeving. MAP 4 is gestart in 2011. Wij zijn eind 2011 begonnen, maar de meeste

de kwaliteit, maar het kan nefast zijn voor de waterkwaliteit in het gebied. Ik denk dat de mensen zich daarvan bewust zijn, maar de omschakeling in de praktijk vraagt tijd."

Wat is het moeilijkste?

"De verfijning van de bemesting", reageert Dirk op die vraag. "Iets soortgelijks

vragen we ook om een minimumdebiet op te nemen in de criteria voor een MAP-meetpunt. Hier wordt al deels aan tegemoetgekomen, doordat een meetpunt nu minimum 6 keer per jaar voldoende watervoerend moet zijn voor een staalname.

Enkele weken geleden, op de Nutrihort-conferentie, bracht prof. Hofman van de

Overbemesting kan nefast zijn voor de waterkwaliteit in een gebied.

medewerkers zijn pas in de eerste helft van 2012 aangeworven. Gelukkig waren er enkele mensen bij met ervaring, maar de meeste waren jonge starters, zodat we toch wat tijd nodig hadden om volop op dreef te geraken. In het begin kregen we hier en daar wel eens kritiek, omdat men heel veel verwachtte, maar ondertussen is dat voorbij. Bijvoorbeeld het feit dat we bij de VMM een aantal dossiers hebben opgestart om meetpunten die volgens ons niet op de goede plaats lagen te wijzigen, is goed onthaald. Ik heb daarbij wel wat op de rem gestaan, omdat ik eiste dat de dossiers zeer goed onderbouwd waren. We konden ons niet permitteren om onzorgvuldig voorbereide dossiers af te leveren bij de VMM.

Ik denk dat we er ook al in geslaagd zijn om de mensen er bewust van te maken dat we op het gebied van bemesting nog een tand zullen moeten bijsteken. De sector staat open voor nieuwere technieken zoals rijenbemesting, maar toch zitten er nog heel wat mensen vastgevoerd in praktijken die ze al tientallen jaren gewoon zijn. Overbemesting is voor een aantal teelten niet altijd negatief voor

hebben we meegemaakt in de gewasbescherming, toen we evolueerden naar meer oordeelkundig spuiten en geïntegreerde teelt. Het verschil is dat op gewasbescherming de naam van de producten staat. In de tuinbouw worden wel wat specifieke meststoffen gebruikt, maar in de landbouw gaat het in essentie over stikstof, fosfor, potas ..."

Meetnet

"Ik denk dat we om de doelstellingen te bereiken verschillende wegen moeten bewandelen. Een eerste is een performant meetnet. Ik vertelde al over onze dossiers waarmee we bij de VMM een aantal meetpunten willen laten schrappen of verleggen. Het probleem is dat Vlaanderen sterk verstedelijkt is. Daardoor bevinden veel meetpunten zich sterk stroomopwaarts, waar een beperkt debiet is of het meetpunt zelfs een groot deel van het jaar droogstaat. Zeker in beken met weinig water kan je je afvragen welke stikstofvracht van daaruit uiteindelijk naar de Noordzee gaat. Uiteraard is elke kilogram te veel, maar we moeten dat in zijn juiste verhouding zien. Daarom

UGent de resultaten van een benchmarkingstudie over de wetgeving in de ons omringende lidstaten. Daarin is België, maar vooral Vlaanderen binnen België, koploper op het gebied van aantal meetpunten per 1000 km². We hebben in Vlaanderen 75 meetpunten per 1000 km², daarna volgt Groot-Brittannië met 33. Duitsland had er slechts 0,5. Voor grondwatermeetpunten was de verhouding analoog. Bovendien is de meetfrequentie bij ons ook de meest intensieve. We scoren dus goed qua aantal metingen, maar ook qua aantal mogelijke overschrijdingen. Een derde punt is dat er bij de evaluatie binnen Europa ook geen onderscheid gemaakt wordt naargelang de plaatsen waar gemeten wordt, of dit kleinere beken of grotere waterlopen zijn. Op het einde van de uiteenzetting werd gevraagd dat er in de toekomst meer harmonisering zou zijn. Men zou er rekening mee moeten houden dat het in die kleine beken veel moeilijker is om onder de 50 mg te blijven. Hofman heeft duidelijk aangehaald dat indien sommige lidstaten, die nu met goede meetresultaten naar buiten komen van grotere beken,

Dirk Coomans: "Ik denk dat we erin geslaagd zijn om de mensen er bewust van te maken dat we op het gebied van bemesting nog een tand zullen moeten bijsteken."

vergelijkbare of zelfs slechtere resultaten zouden hebben dan wij indien ze ook op kleinere beken zouden meten. Ik denk wel dat dergelijke vaststellingen bij de evaluatie zullen uitgespeeld worden naar Europa. Het klopt bovendien niet dat één overschrijding van 51 mg, even rood kleurt als een MAP-meetpunt dat continu overschrijdingen kent. Daarnaast moeten enkele meetpunten volgens ons uit het MAP-meetnet worden gehaald, bijvoorbeeld punten die beïnvloed worden door stikstofrijke bronnen. Eigenlijk is dat geen oppervlaktewaterproblematiek, maar eerder grondwaterproblematiek.”

Evaluatie bijstellen

“Ten tweede zouden we ook willen dat de evaluatie van de MAP-meetpunten wordt bijgesteld. Een eenmalige overschrijding over 2 jaar met minder dan 75 mg nitraat/l zou gedelibereerd moeten worden naar analogie met de evaluatie van de focusgebieden. Dit kadert in de 95%-percentielregel, die het toelaat dat je bij 5% van de metingen toch een lichte overschrijding mag hebben.”

Handhaving

“Ten derde moeten de zogenaamde cowboypraktijken in land- en tuinbouw hard worden aangepakt”, vindt Dirk Coomans. “Die kunnen een hele streek verpesten. Vaak zijn die bekend in de streek, maar niemand durft er iets van zeggen. Het feit dat sommige landbouwers mest lozen is niet te dulden. In de glastuinbouw zijn er ook nog bedrijven die bijvoorbeeld spoelwater van filters lozen. Op de meetpunten geeft dat direct pieken, want het gaat om lozingen met hoge concentraties. De Mestbank is daar nu begonnen met handhavingsmaatregelen. Er worden op de bedrijven al heel wat inspanningen geleverd, maar dat vraagt tijd. Het moeilijke is dat in een aantal gevallen de daarvoor noodzakelijke investeringen niet in een meeropbrengst resulteren. De glastuinbouw heeft nog het excuus dat ze later bij het MAP betrokken werden, maar dit mag geen excuus zijn voor het uitblijven van reactie. Positief is wel dat er demoprojecten lopen met aandacht voor de nodige opslagcapaciteit op de bedrijven.”

Verfijnde bemesting

“Ten slotte moet iedereen bewust zijn dat er eerst en vooral voor eigen deur geveegd moet worden. Volgens mij zit

Voor Dirk Coomans ligt de grootste uitdaging in het verfijnen van de bemesting. Rijenbemesting is een van de technische antwoorden op die doelstelling.

er nog rek op bemesting, maar niet onbeperkt. Ik weet dat het voor bepaalde teelten niet evident is om de norm van 90 kg te halen, maar dat argument kan je maar hard maken als je op het gebied van bemestingspraktijken al tot het uiterste gaat. We hebben hier en daar nog mogelijkheden om vooruit te gaan. Nog te veel land- en tuinbouwers in Vlaanderen zien bemesting in functie van het plaatsen van mest. Als ik zie hoeveel mengmest er eind augustus wordt gevoerd op grasland om de putten leeg te maken! Ik kan die boeren goed begrijpen, men wil de mestkelders leeg om toe te komen tot half februari, maar men moet nog meer werk maken van uitbreiding van de opslagcapaciteit. Mest op het verkeerde moment uitrijden, is ook geld weggooien. Mest op graanstoppels zal nog wel opgenomen

worden door de ingezaaide groenbedekker, maar op grasland heeft mengmest eigenlijk 4 sneden nodig om uitgewerkt te zijn. Je krijgt dan een grotere kans op een hoog stikstofresidu met een nadelig effect op de waterkwaliteit. Ik denk tot slot dat we aan Europa moeten bewijzen dat we goed bezig zijn, maar ook geduld vragen. Die 16% halen in volgend meetjaar is vrijwel onmogelijk. We moeten extra tijd krijgen. Dat betekent niet dat we rustig in onze zetel moeten zitten. Neen, we moeten ijverig blijven werken. Het zal een werk worden van lange adem. Daarom moet CVBB een verlengstuk krijgen bij MAP 5. Het domste zou zijn om dat eind 2014 stop te zetten, en de ervaring van 3 jaar werking als het ware weg te gooien. ■

CVBB

Het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB) is een vzw. Naast de raad van bestuur is er een stuurgroep, die bestaat uit vertegenwoordigers van praktijkcentra, administraties en beroepsorganisaties. De maatschappelijke zetel is gevestigd bij Inagro. Van daaruit wordt ook de administratieve ondersteuning verzekerd. Iedere provincie heeft een provinciale coördinator, die de ploeg aanstuurt.

Minstens om de 2 maanden overleggen ze met elkaar en met Dirk Coomans. Er is per provincie ook een provinciale werkgroep, waarin naast de medewerkers van CVBB ook mensen van VMM, VLM, ADLO, en van de beroepsorganisaties betrokken zijn. Van Boerenbond zijn dat de regioconsulenten, die met hun bedrijfsgilden mee de meetpunten opvolgen.

VEEL PREITEELERS BEMESTEN OP BASIS VAN STAALNAMES

Sinds dit jaar zijn groentetelers gebonden aan verplichte staalnames met daaraan gekoppeld een bemestingsadvies om nog te kunnen bemesten in hun teelten. Op veel intensieve groentebedrijven bemest men echter al jaren op basis van staalnames en is de kennis van de bodemvoorraad hierdoor vrij groot, ook op het preibedrijf van Willem en Lut Vercruysse. Wij peilden naar hun ervaringen.

— Veerle Neefs, Proeftuinnieuws

Willem Vercruysse werkte ooit nog op het Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt (PCG) in Kruishoutem en combineerde die job met een eigen bedrijf, eveneens in Kruishoutem, waar hij ongeveer 1 ha kleine teelten verbouwde (peterselie, bos-ajuin ...). In 1989 koos hij samen met zijn echtgenote Lut voor de uitbouw van een eigen bedrijf in Nokere. Aanvankelijk teelden ze hier verschillende groenten, maar stelselmatig zijn ze gespecialiseerd in de preiteelt, voornamelijk als gevolg van de toenemende mechanisatie. Willem en Lut verbouwen zo'n 7,5 à 8 ha prei en 0,5 ha peterselie. De peterselie wordt geplant in de openlucht en afgedekt met vliesdoek, waardoor kan worden geoogst van mei tot oktober. "Vroeger hadden we nog peterselie onder koepels liggen, maar daar zijn we mee gestopt", zegt Willem. "Vanaf oktober hebben we onze handen meer dan vol met de prei. Wij runnen het bedrijf met ons tweeën, mijn vrouw en ik. Alleen voor het planten van de prei schakelen we tijdelijk interim-arbeiders of studenten in."

Vooraf bemesten tijdens de teelt

Waar preitellers vroeger hoofdzakelijk bij aanvang van de teelt fors bemesten, wordt er de laatste jaren vooral bemest tijdens de teelt op basis van bodemstalen en -analyses. "Op intensieve groentebedrijven bemest men al jaren op basis van staalnames en heeft men zodoende vrij veel kennis van de bodemvoorraad aan stikstof", zegt Luc De Reyck van het PCG, die op het bedrijf onder meer langs-

komt in het kader van de CVBB-bedrijfsbegeleiding.

Willem licht hun manier van bemesten toe: "In het begin van het seizoen werken wij rundermengmest in op de percelen aan 25 à 35 ton/ha, afhankelijk van de

.....
Op intensieve groentebedrijven is er al veel kennis van de bodemvoorraad aan stikstof.
.....

ontledingsresultaten. Kort vóór het planten van de prei neem ik een bodemstaal van de laag 0-30 cm en vul het profiel met kunstmeststoffen aan tot 120 eenheden stikstof (EN). Zes tot 8 weken na planten neem ik opnieuw een staal, dit keer tot 60 cm diep. Op basis van die analyse bemest ik bij tot 200 à 240 EN. Op het einde van de teelt neem ik vaak nog een derde staal wanneer ik vermoed dat het gewas behoefte heeft aan een extra bijbemesting." Deze werkwijze geldt voor de verschillende percelen waardoor er op

Lut aan de slag in de peterselie. Die wordt geplant in de openlucht en afgedekt met vliesdoek, waardoor kan worden geoogst van mei tot oktober.

bedrijfsniveau op jaarbasis al gauw 15 à 20 grondstalen worden genomen voor analyse. Willem is overigens in 1995 al begonnen met het nemen van stalen, toen ze op het PCG het KNS-systeem zijn beginnen gebruiken. "Om dat systeem te promoten konden telers tegen een lage kostprijs grondstalen laten analyseren op het PCG. Op het PSKW gebeurde dat eveneens. In het labo werd het grondstaal gemengd met gedemineraliseerd water en vervolgens gefilterd zodat de hoeveelheid nitraat van de waterige oplossing eenvoudig kon worden bepaald met behulp van een meetstrip en een reflectometer", aldus Luc.

Vroeger bracht Willem ook nog wel eens groencompost of champost op de percelen, maar dat is niet meer zo eenvoudig in te passen in de huidige mestwetgeving. "In het Mestactieplan 2011-2014 (MAP 4) geldt een norm van 170 kg stikstof uit dierlijke of organische mest. Als Willem nog compost zou willen toepassen, dan betekent dat dat hij minder rundermest kan opbrengen", verklaart Luc. "Willem werkt nog volgens het systeem van totale N, maar het zou hier zeker zinvol zijn om over te schakelen naar het systeem van werkzame N. Champost en groencompost zijn dan makkelijker in te passen omdat het systeem van werkzame N rekent met de werkelijke (lagere) werkingscoëfficiënten voor vaste mest." "Dat moeten we zeker nog eens samen bekijken", zegt Luc tegen Willem.

Om het organischestofgehalte op peil te houden wordt de mengmest soms deels vervangen door stalmest. Op percelen die snel genoeg vrijkomen (periode van september tot november) zaait Willem steeds een groenbedekker in: gras, facelia, snijrogge ... Ook op percelen die hij ruilt met een andere boer staat een voorteeft gras die normaal gezien in mei wordt geoogst en waar vervolgens prei wordt geplant. "Dit jaar is het gras door het slechte voorjaar later geoogst dan normaal en moeten we de prei kort nadien al planten. Afwachten wat dat geeft, want idealiter gaan er best een aantal weken voorbij tussen het oogsten van het gras en het planten van de prei. De wortels van het gras hebben immers voldoende energie nodig om te kunnen verteren", zegt Willem.

Meer staalnames dan verplicht

Vanaf dit jaar geldt voor alle groenten van groep I en II – met uitzondering van

vroege aardappelen en spruitkool – een bemestingsverbod waarvan alleen kan worden afgeweken als men een grondstaal laat nemen voor N-analyse met daaraan gekoppeld een bemestingsadvies. Het aantal stalen dat op bedrijfsniveau moet kunnen worden voorgelegd, wordt bepaald door het kleinste getal van ofwel het aantal percelen met groenten in de verzamelaanvraag ofwel het aantal hectaren. In het geval van het bedrijf van Willem en Lut zijn er dat 8. Voor hen houdt dat geen bijkomende kost in aangezien ze toch al gewend waren een 15 à 20 stalen te nemen op jaarbasis. De verplichte stalen kunnen niet in het CVBB-pakket voor bedrijfsbegeleiding worden opgenomen, maar op dit bedrijf zijn er voldoende andere stalen die daar wel voor in aanmerking komen. Een CVBB-begeleidingspakket bestaat uit één of meerdere be-

Preiteler Willem Vercruysse en CVBB-begeleider Luc De Reycke.

drijfsbezoeken (met een minimum van één bedrijfsbezoek) aangevuld met staalnames tot een maximum bedrag van 350 euro. Hiervan wordt 300 euro gesubsidieerd door het CVBB, de teler betaalt de overige 50 euro plus de btw (6%) op het volledige bedrag. Extra stalen zijn mogelijk, maar de extra kost is dan volledig voor rekening van de teler.

Bemestingsnorm is geen probleem, nitraatresidunorm wel

Met de bemestingsnorm die geldt voor groenten van groep I is perfect prei te telen. Maar het venijn zit hem in de staart: het nitraatresidu. "Prei die in het najaar

nog op het veld staat, blijft in groeiende omstandigheden doorgroeien en heeft ook op dat moment nog stikstof nodig. En net in die periode (1 oktober – 15 november) valt de nitraatresiducampagne van de VLM, waarbij grondstalen worden genomen voor analyse van het nitraatresidu. Het blijft moeilijk om te aanvaarden dat de VLM bodemstalen voor nitraatresidu-analyse neemt in een periode dat de prei nog volop groeit en dus nog veel stikstof opneemt", zegt Willem. "Dat maakt dat wij, ondanks het feit dat wij correct bemesten op basis van analyses, toch op een hoog nitraatresidu kunnen stranden in de sperperiode. Luc beaamt dat: "Prei is een teelt waarin veelal heel correct wordt bemest, maar dat biedt geen garantie dat je aan de nitraatresidunorm kan voldoen." "Prei is in het najaar nog volop aan het groeien. Vooral in de late herfstprei en vroege winterprei kan bijbemesten in die periode nog nodig zijn, en dan vooral op de lichtere zandgronden waar de stikstof makkelijker uitspoelt en er op het einde van de teelt vaak nog te weinig beschikbaar is voor de plant. Om die reden is het op zandgronden nog belangrijker om voldoende stalen te nemen", zegt Willem. Het bedrijf beschikt over percelen met zandgrond en percelen met zwaardere grond. Op de zandgronden is de uitspoeling groter, maar er kan in het najaar en de winter makkelijker worden geoogst dan op de zwaardere gronden. Net daarom plant Willem de late herfst- en winterprei liefst op de percelen met zandgrond, ondanks de hogere uitspoeling. Naast het feit dat de prei nog volop groeit in de sperperiode, zijn er nog andere factoren die het nitraatresidu beïnvloeden. Denken we maar aan het klimaat. "Vorig jaar bleven verschillende percelen mooi onder de nitraatresidunorm, terwijl ik op een ander perceel een hoge overschrijding vaststelde", vertelt Willem. "De oorzaak was te zien op het perceel zelf: als gevolg van overvloedige regen vertoonde de prei nauwelijks wortels in de 30-60 cm-bodemlaag waardoor het gewas de stikstof niet kon opnemen. De bodem zelf kan vaak meer vertellen dan je denkt ..."

"Het CVBB wil de invloed van klimaat- en omgevingsfactoren op het nitraatresidu in kaart brengen door het opvolgen van referentiepercelen over heel Vlaanderen. Afwachten of dit op termijn enig soelaas kan bieden voor de 'moeilijkere' teelten", zo besluit Luc. ■

DICHT BIJ DE BEEK WATERKWALITEIT OPVOLGEN

De medewerkers van CVBB steken heel wat energie in de rode MAP-meetpunten. Daarvoor werken ze samen met land- en tuinbouwers uit de buurt in waterkwaliteitsgroepen. – *Patrick Dieleman*

Telkens wordt plaatselijk de problematiek bekeken, om daarop de aanpak af te stemmen. Drie medewerkers vertelden over hun ervaringen.

Bronnen in Bocholt

In Bocholt treffen we aan meetpunt 107750 Sanne Hendrix van het PVL Bocholt. Zij begeleidt voor CVBB de plaatselijke waterkwaliteitsgroep. Sanne vertelt dat de bedrijfsgilde de waterkwaliteit van de Balkenloop al actief opvolgde voor CVBB van start ging. "Enkele jaren geleden voerde de bedrijfsgilde tijdens een bezoek samen met de VLM metingen uit. Daaruit bleek dat het water in de sloten tussen akkers en weilanden geen te hoge nitraatconcentratie had. De vijvers van het recreatiepark Goolderheide, die gevoed worden door grondwater, vertoonden wel een te hoge nitraatconcentratie."

.....
We werken rond één beek, en al de mensen uit verschillende sectoren zitten daartoe samen.
.....

Samen met de mensen van VLM werd toen geoordeeld dat dit probleem thuishoorde onder de categorie grondwaterproblematiek, waardoor het MAP-meetpunt nietig zou verklaard worden. Men zou er in de toekomst geen rekening meer mee houden, maar toch werd rond dit MAP-meetpunt een focusgebied oppervlaktewater ingesteld.

Nu neemt Sanne om de 2 weken stalen op een aantal vaste plaatsen stroomopwaarts van het meetpunt. "Met de informatie die we verkrijgen in de waterkwaliteitsgroep die eind september 2012 voor het eerst samenkwam, werd duidelijk dat het zinvol was om ook de vijvers mee te nemen in onze nitraatmetingen. Hiervoor konden we rekenen op de medewerking van de eigenaar om ook daar telkens een waterstaal te nemen. De dag na de vergadering van eind september trof ik tijdens mijn tocht langs de Balkenloop een landbouwer aan. Hij was op zoek naar de bronnen waar hij als kind speelde, maar we vonden toen niets. Pas op 10 juli werd er voor het eerst een bron duidelijk zichtbaar. Er werd een waterstaal genomen, dat geanalyseerd werd door de BDB. Aan de hand van een EGV-IR-diagram werden een aantal parameters vergeleken met de resultaten van andere grondwateranalyses in de buurt van de bron. We hebben op basis daarvan voor dit MAP-meetpunt een dossier opgesteld, dat

zal worden beoordeeld door de VMM. Als ze onze argumentatie volgen, zal dit meetpunt afgeschaft of verlegd worden. Het opmerken van deze waterbron zorgt alvast voor hooggespannen verwachtingen en veel motivatie in de waterkwaliteitsgroep en binnen het CVBB-team.

Waterkwaliteitsgroepen in West-Vlaanderen

Ongeveer de helft van de rode MAP-meetpunten ligt in West-Vlaanderen. We vroegen aan Brecht Catteeuw van Inagro, provinciaal coördinator van CVBB, hoe ze hun opdracht aanpakken in deze provincie.

“We zijn in het voorjaar van 2012 begonnen met 10 infovergaderingen die gespreid over de provincie plaatsvonden”, vertelt Brecht. “Daar gaven mensen zich op als contactpersoon voor een beek met een rood MAP-meetpunt. Samen met hen begonnen we die meetpunten, en ook de waterkwaliteit stroomopwaarts ervan, op te volgen. Terwijl we samen met de landbouwers stroomopwaarts langs de beek wandelden, kregen we de kans om heel wat te vertellen. Je loopt dan ook langs percelen van landbouwers die mee zijn. Tijdens de gesprekken die spontaan ontstonden, konden we al heel wat sensibiliseren.”

Brecht vertelt dat in het begin de opkomst op de vergaderingen van de waterkwaliteitsgroepen eerder minimaal was. “Maar eens de landbouwers overtuigd geraakten, maakten ze ook andere landbouwers warm voor de werking. Op een aantal plaatsen werden de meetpunten al opgevolgd door de plaatselijke landelijke gilde of bedrijfsgilde. We ondervinden dat de betrokkenheid van een lokale organisatie heel sterk werkt. Wij sturen een brief om de mensen uit te nodigen voor een bijeenkomst van een plaatselijke waterkwaliteitsgroep, maar we merken dat de opkomst hoger is, wanneer een lokale organisatie nog een extra mailtje stuurt.” Op de vraag of er al resultaten zijn, antwoordt Brecht dat sommige meetpunten ondertussen goed geworden zijn. “Het is uiteraard moeilijk om te beoordelen of dat het gevolg is van die sensibilisering. Het zal er alleszins mee te maken hebben. We hebben landbouwers ontmoet die zelfs niet wisten dat er in hun buurt een MAP-meetpunt was. Ik denk toch dat men nu meer aandacht aan de meetpunten schenkt en dat men beseft wat de invloed van de bemesting is.”

Glastuinders vangen drainwater op

Els Berckmoes begeleidt vanuit het Proefstation voor de Groenteteelt van Sint-Katelijne-Waver glasgroentetelers bij het verbeteren van de waterkwaliteit nabij MAP-meetpunten in de provincie Antwer-

de beek terechtkomt. Als dat voedingswater is, dan is het gehalte aan nitraten heel hoog, zodat dan die pieken kunnen gemeten worden.”

Els vertelt dat voor dat meetpunt de telers via de bedrijfsgilde en de tuinderskring al

Sanne Hendrix neemt een waterstaal van de Balkenloop op de plaats waar ook VMM dit doet.

pen. Onder meer in Ranst hebben de glastuinders goed ingepikt op de noodzaak om hun nutriëntenrijk restwater niet meer in een beek te lozen. Dit leidde ertoe dat het MAP-meetpunt de laatste 2 jaar geen overschrijding meer kende. “Bij het bekijken van de historiek van dat MAP-meetpunt, zagen we af en toe een piek van 300 mg nitraat/l”, vertelt Els. “Het was ook heel vaak in de zomer. Dat op zich was al een belangrijke aanduiding dat we in de richting van de glastuinbouw moesten kijken. Wanneer het heel warm is gebeurt het al eens dat er een drainageput overloopt, en dat het water dan in

langer met de problematiek bezig waren. “Enkele glastuinders gingen op basis daarvan hun bedrijf heel anders sturen. Er is daar bijvoorbeeld een nieuw bedrijf, dat in de plannen heel veel opvang voor drainwater heeft voorzien. Een andere tuinder spreidt het overtollige drainwater en het spoelwater van zijn zandfilter nu uit op grasland (zie foto p. 24). Nadien hebben we bij de telers nog eens benadrukt dat ook eenmalige lozingen niet meer kunnen, omdat die overschrijdingen kunnen veroorzaken – zeker wanneer er weinig water aanwezig is in de beek. De meeste waren zich wel bewust van het feit

dat hun bedrijf een impact kon hebben, maar niet iedereen wist dat ook een eenmalige lozing van het eerste drainwater een dergelijk grote impact kon hebben. Voor de telers is het belangrijk te weten dat wij ze niet veroordelen. Het streven naar en behouden van een groen MAP-meetpunt moet een bekoemmernis zijn van iedere land- en tuinbouwer. Ook al wezen de resultaten uit het verleden in de richting van de glastuinbouw, toch worden op cruciale plaatsen stroomopwaarts van het MAP-meetpunt in de waterloop waterstalen genomen, ongeacht of het gaat om landbouwers,

vollegrondsgroentetelers of glastuinbouwers. Als we daarin overschrijdingen vaststellen, bellen we de betrokken teler meteen op. We sturen de resultaten ook op naar telers die dit wensen, zodat ze een zicht hebben op hun resultaat. We beseffen dat de mogelijkheden voor elk bedrijf apart moeten bekeken worden. We hebben al berekeningen gemaakt waaruit blijkt dat er voor sommige situaties een nettobesparing gerealiseerd wordt door in opslag te investeren (zie *Proeftuinnieuws* 8 van 5 april 2013)."

Eens de landbouwers overtuigd waren van het nut van de waterkwaliteitsgroepen betrokken ze ook hun collega's.

AL AAN INDIVIDUELE BEGELEIDING GEDACHT?

Tijdens ons gesprek wees Els Berckmoes op de mogelijkheid van individuele bedrijfsbegeleiding vanuit CVBB: "Dankzij de overheidstussenkomst moeten de bedrijven maar een heel beperkt deel dragen van de kosten van de individuele begeleiding. Ik kan bij bedrijven die advies vragen langskomen op het bedrijf en opsporen waar de lekken vandaan komen, of waar nog een spui-stroom in de beek terecht komt. We kunnen hen dan ook adviseren hoe ze dat kunnen oplossen, zodat ze zich in orde kunnen stellen. De

laatste maanden is de Mestbank volop controles aan het uitvoeren op glastuinbouwbedrijven. Nieuw is dat er nu ook sancties volgen, wanneer lozing van spuiwater wordt vastgesteld. Ik wil de bedrijven bewust maken dat de periode van waarschuwingen voorbij is en dat de glastuinbouw-bedrijven zich in orde stellen. Wie vragen heeft, wil ik aansporen contact op te nemen met de proefcentra en de mogelijkheden van individuele bedrijfsbegeleiding te bekijken."

De waterkwaliteit in Vlaanderen verbetert onvoldoende snel en we willen de ambitieuze doelstellingen van Europa halen. Bij de voorziene tussentijdse evaluatie van MAP 4 moet het aantal rode MAP-meetpunten gereduceerd zijn van 33% in 2010 naar maximaal 16% in 2014. In de landbouw gebeurt de individuele begeleiding door de praktijkcentra op vraag van de boer. Voor de tuinbouw is er een algemeen verplicht advies KNS vanaf begin 2013.

Oost-Vlaanderen

Luc De Reyck van het Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt (PCG) en Ilse Eeckhout van het Interprovinciaal Proefcentrum voor de Aardappeltelelt (PCA) vatten hun bevindingen als volgt samen: "Er bestaat een groot verschil tussen sectoren. Vanuit de groenteteelt is er al veel ervaring met analyses, adviezen en bemesting. In andere sectoren, zoals veeteelt en akkerbouw, is er minder ervaring. Sectoren zouden van elkaar kunnen leren door kennisuitwisseling. Het grootste probleem in de groenteteelt is en blijft de reststikstof. Het blijft voor de voorlichting zeer moeilijk om met zekerheid de juiste adviezen te geven. Hoe meer stalen, hoe beter. Door zelfs in het najaar door te gaan met stalen en analyses zullen de kennis en het inzicht in de eigen percelen verhogen. Een optimaal

Telers vinden de wetgeving zeer complex en hebben meestal hulp nodig om te weten wat moet en hoe het moet.

advies geven, is veelal moeilijk wegens de grote diversiteit van de bodems en hun kenmerken. Er kan nog veel kennis bijgebracht worden rond de verschillende meststoffen. Wanneer stellen ze stikstof vrij? Werken ze verzurend of niet? Hoe moet je ze optimaal toedienen? Bij het gebruik van stalmest wordt de vrijstelling het eerste jaar veelal overschat. Telers vragen veel informatie over rijenbemesting en de juiste meststoffenkeuze. Ook neemt de inzet van vloeibare stikstof toe. Het speelt mee dat men meer prijsbewust denkt. Telers vinden de wetgeving zeer

BEVINDINGEN VAN ENKELE VOORLICHTERS

Individuele begeleiding is een van de 3 kerntaken van het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB vzw). Wie voor individuele begeleiding kiest, krijgt daarvoor een medewerker van een praktijkcentrum op bezoek. We laten hen aan het woord over hun ervaringen. – *Walter Van Neck*

complex en hebben meestal hulp nodig om te weten wat moet en hoe het moet. De Mestbank heeft voor veel verwarring gezorgd met de laatste brief ('Groentepercelen en staalname'). Telers hebben ook veel bemerkingen over de wetgeving, de opgelegde normen en verplichtingen." Kristiaan Dhaese van het Proefcentrum voor Sierteelt (PCS) heeft gelijkaardige ervaringen in de sierteelt. "Diverse sierteeltgewassen hebben een lage bewortelingsdensiteit en/of -bereik, nutriënten kunnen enkel worden opgenomen in de omgeving van de wortels. Waar mogelijk wordt rij-, punt- of bandbemesting toegepast en maakt men steeds meer gebruik van traagwerkende meststoffen. Om het organischestofgehalte op peil te houden wordt veelal organische bemesting of

groencompost toegediend. Vooral percelen met meerjarige teelten vertonen dikwijls een te laag gehalte aan organische stof, gezien deze toediening slechts eenmaal om de 4 à 5 jaar gebeurt. Door mineralisatie resulteert deze koolstofbemesting in het jaar van toepassing vaak in een te hoog nitraatresidu in de controleperiode. Voor de sierteelt is het tevens een uitdaging om een onderbouwd beredeneerd bemestingsplan op te maken, gebaseerd op gewasbehoeften en gerichte staalnames. Door de enorme diversiteit binnen de sector ontbreekt namelijk nog heel wat kennis omtrent de diverse gewasbehoeften. Een specifieke regeling voor bodemstaalnames moet getroffen worden in overleg met de sector.

Vaak stellen telers ook de vraag of de sierteelt binnen het MAP wel thuishoort onder de groep 'groenten'. De huidige verplichte staalnames voor 'groentenadvies' hebben in de sector voor veel commotie gezorgd. Vaak worden ze als 'economische last' ervaren, omdat men naast voor de teelt nuttige stalen ook vaak nog extra (minder relevante) stalen moet nemen om aan de opgelegde verplichtingen te voldoen."

Antwerpen

Joris De Nies van het Proefstation voor de Groenteteelt (PSKW) ondervindt dat vollegrondsgroentetelers vaak zelfs zonder overbemesting een te hoog nitraatresidu vaststellen, zonder de oorzaak te kennen. "Het probleem is in die geval-

len dat de mineralisatie hoger is dan verwacht. Frequenter bemonsteren geeft meer inzicht. Landbouwers die dierlijke mest toepassen en in het verleden steeds met forfaitaire cijfers werkten, laten soms de mest analyseren om een beter inzicht te hebben in de juiste samenstelling. Bij een minderheid van de telers moet erop gewezen worden dat ze meer bemesten dan de planten nodig hebben. Terwijl het bij de andere telers eerder nodig is om de bemesting te verfijnen op basis van een grondstaal, moet bij die landbouwers de totale N-gift verlagen." Joris vertelt dat hij bij de begeleiding de percelen overloopt en vraagt naar de bemestingshistoriek. Is er in het verleden veel dierlijke mest toegepast? Zijn er zaken die wijzen op een hoge mineralisatiecapaciteit? Welke teelten worden geplant of gezaaid? Is er een mogelijkheid om een groenbedekker te zaaien, en welke zijn geschikt voor het bedrijf? Er wordt aangegeven of er met een bijbemesting kan gewerkt worden en wanneer men dan best een staal kan nemen om te corrigeren.

Els Berckmoes van het PSKW geeft aan dat bij grondloze serreteelten zich specifieke problemen stellen. In sommige gevallen loopt het spoelwater van de zandfilters nog naar de beek. Met de telers wordt er gezocht naar economisch haalbare oplossingen. "Men kan bijvoorbeeld een silo aanwenden als bezinkingsbekken voor het spoelwater van de zandfilters, waarna het spoelwater kan hergebruikt worden. Te allen prijze moet worden vermeden dat de drainputten overlopen. Nochtans gebeurde dit in juli ten gevolge van het uitzonderlijk warme zomerweer. Extra opvang voor spuiwater en het promoten van het uitspreiden van spuiwater op grasland helpt slechte meetpunten te voorkomen. Occasionele accidenten, zoals bij drainages onder een serre, leiden geregeld tot problemen. Voor dit drainagewater zoeken we nog een naar oplossing."

Robbe Van Rossum van het Landbouwcentrum voor voedergrassen (LCV) in Geel stelt dat de begeleiding voor voedergrassen in de provincie Antwerpen traag op gang kwam, dikwijls omdat een aantal landbouwers de gewoonte heeft om pas stalen te laten nemen tegen de deadline voor derogatie. "Landbouwers zijn niet gewend aan veel staalnames in voedergrassen. Ook bereiken we eerst de landbouwers die al sterk met bemesting en hun teeltrotatie bezig zijn. Landbouwers

gebruiken de pH en de gegevens over het percentage koolstof dikwijls wel goed. Er moet nog meer gekeken worden naar andere elementen dan stikstof alleen." Robbe ondervindt dat het altijd interessant is om resultaten van bemestingsproeven voor te leggen. "Landbouwers appreciëren het indien alternatieve meststoffen of verwerkingsproducten van mest voorgesteld worden."

Limburg

Geert Latet van pcfruit stelt dat de problemen in de fruitteelt zich hoofdzakelijk situeren in de aardbeiteelt. "Substraatbedrijven geven enkel problemen als ze niet in regel zijn met de wetgeving in verband met opvang van drainagewater. Bij aardbeien in de vollegrond zijn er meerdere problemen. Bij de teelt van verse planten voor junidragers treedt in het najaar onder de zwarte folie een hoge mineralisatie op, terwijl de planten dan een zeer lage behoefte hebben. De stikstofbehoefte neemt toe in het vroege voorjaar, terwijl de mineralisatie nog niet gestart is. Op het einde van de teelt blijft een hoge stikstofrest achter in de bodem. Ook is er veel stikstof aanwezig in de oogstresten. Volgteelten maken het niet altijd mogelijk om vanggewassen te zaaien. Bij de teelt van frigoplanten zien we gelijkaardige problemen. Bij de opkweek van plantmateriaal is stikstof nodig voor de bloemaanleg in september en oktober. Dat resulteert in een hoge reststikstof in oktober en november.

Om de problemen in de aardbeiteelt te kunnen oplossen, dringt verder onderzoek zich op. De mineralisatie moet in kaart worden gebracht, vooral de invloed van zwarte plastic moet men onderzoeken. Verder moet men streefwaarden vastleggen in functie van het fenologisch stadium van de planten en de grondsoort. Ook moet men het KNS-systeem opstellen voor aardbeien in de vollegrond en de bemestingsmethode optimaliseren."

West-Vlaanderen

Brecht Catteeuw van Inagro ondervindt dat 'gratis' stalen nemen deuren opent die anders gesloten blijven. Er kan eens een staal genomen worden op een teelt of op een tijdstip waar anders geen staalname zou plaatsvinden. Hij wijst op het belang van de staalnamedatum in functie van de teelt en de toepassing van dierlijke mest. Dat is de sleutel tot een goed advies.

Brecht ervaart dat veel landbouwers goed

mee zijn met de zaak. "Dat opent de mogelijkheid om wat dieper in te gaan op bepaalde aspecten, maar anderen hebben nog veel werk voor de boeg. Vaak zijn de verwachtingen van de landbouwers vooraf laag. Nadien bleek de uitgevoerde begeleiding toch zeer zinvol en interessant. Vaak kan men met kleine en goedkope ingrepen al grote vooruitgang boeken. Breedwerpig bemesten voor het schaven is bijvoorbeeld vergelijkbaar met rijenbemesting. Velen zien in dat de kosten voor een staalname zichzelf terugbetalen, doordat minder kunstmest nodig is en de opbrengst verbetert. Niet enkel de N-dosis zorgt voor een geslaagde teelt, maar ook onder meer bodemvruchtbaarheid, pH, C%, sporenelementen en vochtvoorziening zijn van belang. Vaak worden verplichte stalen enkel genomen om te voldoen aan de wetgeving, maar ze worden amper bekeken. We moeten de boer leren werken met stalen en de analyses leren interpreteren."

Vlaams-Brabant

Katleen Geerinckx van de Nationale Proeftuin voor Witloof (NPW) in Herent stelt dat het aantal aanvragen voor bedrijfsbegeleiding in Vlaams-Brabant eerder beperkt is. "Het is jammer dat niet meer landbouwers gebruik maken van deze dienst. Vaak hebben landbouwers die wel begeleiding aanvroegen specifieke bemestingsgerelateerde problemen of vragen. Zo krijgen we nog heel wat vragen over de optimale inzet van groenbedekkers. Een landbouwer spreidde bijvoorbeeld de stalmest van zijn eigen dieren uit op zijn percelen na de oogst van de gerst. Hij zaaide nooit groenbedekkers, omdat zijn gronden voldoende humus hadden en hij er het nut dus niet meteen van inzag. Groenbedekkers voorkomen echter ook de uitspoeling van nutriënten in de winter en dragen zo bij tot een verbetering van de waterkwaliteit. Ook kwamen er vragen over het scheuren van grasland, vooral met het oog op de bemesting de jaren nadien. Hierbij wijzen we erop dat er de jaren na het scheuren heel wat nitraat wordt vrijgesteld door mineralisatie en dat men de bemesting dus moet verlagen. Hoeveel nutriënten vrijkomen uit mineralisatie is moeilijk in te schatten en wordt vaak onderschat. Het nemen van stalen op dergelijke percelen geeft hierin meer inzicht en maakt een goede opvolging en beredeneerde bemesting mogelijk." ■

© PATRICK DIELEMAN

ZELF VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN

Boerenbond heeft hard geduwd om CVBB op de rails te krijgen. We peilden bij Piet Vanthemsche en Georges Van Keerberghen naar hun ervaringen en verwachtingen. – *Patrick Dieleman*

Piet Vanthemsche: "Eigenlijk gaat het ontstaan van CVBB terug naar de discussies rond MAP 4, waarin we geconfronteerd werden met een resultaat dat heel wat weerstand opriep. Ik heb toen aan minister Peeters gezegd dat hij gebuisd was. Hij was daar heel kwaad over. Tijdens ons gesprek daarover heb ik hem gewezen op de noodzaak van begeleiding. Ik heb gesteld dat ik akkoord ging dat we onze mensen moesten overtuigen om daarin mee te gaan, maar dat zou alleen maar lukken met een goede omkadering. Zo is het idee van CVBB gegroeid."

Georges Van Keerberghen: "In MAP 3 stond daarover een klein zinnetje, maar wij hebben ervoor gezorgd dat het gebeurde."

Vanthemsche: "Ik heb toen bij Kris Peeters een bedrag uitgesproken, dat volgens mij noodzakelijk was. Hij heeft dat toen gerealiseerd. Ik was ervan overtuigd dat we, om draagvlak te creëren, een structuur nodig hadden die dicht bij onze land- en tuinbouwers stond en niet repressief was. De praktijkcentra moesten daarin een belangrijke rol spelen. Zij moeten de voortrekkers zijn, wanneer we onze bemestingstechniek wat moeten aanpassen."

Van Keerberghen: "De praktijkcentra hebben kennis van bemesting, en ze staan ook redelijk dicht bij de land- en tuinbouwers. In dat laatste slaagde de BAS-dienst van de VLM niet, omdat die geassocieerd werd met de Mestbank."

Vanthemsche: "Als we de VLM zien, is de perceptie dat het een controleur is, en

niet iemand die ons komt begeleiden. Ik heb ook voor de overheid gewerkt en ervaren dat je als overheid geen 2 rollen kan spelen. De mensen maken het onderscheid niet, je kan ze er niet van overtuigen dat vanuit dezelfde dienst de ene ambtenaar komt om je te helpen, en de andere om je te controleren. Met CVBB hebben we een structuur waar de sector en de praktijkcentra bij betrokken zijn. Men heeft een coördinator aangesteld, een sterk figuur die uit de landbouwadministratie kwam. Het is echt een neutraal platform geworden, waarin je kan nadenken zonder onmiddellijk in de loopgraven te sukkelen, in een gevecht waar de enen de belangen van de overheid en de anderen de belangen van de sector verdedigen."

Van Keerberghen: "In het dagelijks bestuur van CVBB zitten Bart Naeyaert als voorzitter, Mia Demeulemeester, Christel Van Ceulebroeck en Raf De Vis als vertegenwoordigers van de praktijkcentra, coördinator Dirk Coomans en ikzelf als ondervoorzitter. De overheid zit daar niet bij. Die is wel vertegenwoordigd in de raad van bestuur, via ADLO, VLM en VMM. Daar zijn ook alle praktijkcentra vertegenwoordigd. De formele oprichting gebeurde in juli 2011, maar we waren snel enkele maanden verder vooraleer de medewerkers konden starten. Op zich is het spijtig dat we nog niet actief waren tijdens de winter van 2011-2012. Daarmee hebben we een seizoen verloren."

Vanthemsche: "Dat is het probleem van MAP 4, dat maar duidelijk geworden is toen het al bezig was. Doordat we iets totaal nieuws uit de grond stampten, was de start niet evident. Iedereen moest in zijn rol komen, er moest ook argwaan worden overwonnen. Ook in de praktijkcentra heerste hier en daar twijfel of zij wel die rol moesten spelen, en of ze dat wel konden. Ook het aantrekken en organiseren van medewerkers in elke provincie vergde tijd. Binnen CVBB moesten we ook vertrouwen creëren tussen landbouworganisaties, praktijkcentra en overheid. We hebben daar tijd voor nodig gehad. Mijn gevoel is dat nu, na 2 jaar, CVBB aanvaard is als een referentie voor de discussies rond waterkwaliteitsgroepen, referentiepercelen, bemestingsnormen, begeleiding van landbouwers en de verplichte begeleiding in het kader van bedrijfsadvies, het KNS-systeem.

Het systeem van waterkwaliteitsgroepen is een moeilijk verhaal, maar het is ook noodzakelijk. Je begint heel plaatselijk, door dicht bij de meetpunten te kijken wat er aan de hand is. Je doet dat samen met boeren die actief zijn in het gebied. We hadden dat ook al geprobeerd met onze bedrijfsgilden, maar dit is meer omkaderd. Mijn indruk is dat het werkt."

Van Keerberghen: "In het begin kregen we van onze consultants signalen dat het niet werkte. Men vond dat het niet genoeg vooruitging, maar die reacties krijgen we nu niet meer. Bij onze bestuursleden is de weerstand weg, wat niet wil zeggen dat er geen sceptici meer zijn. Tegenwerking ondervinden we niet."

Vanthemsche: "Het is heel begrijpelijk dat er koudwatervrees is. Mensen zijn terughoudend om plaatselijk te gaan bekijken

wie er precies aan de oorzaak ligt van problemen met het meetpunt. Dat is niet evident, maar CVBB speelt daarin een goede rol. Het is een soort arbiter die mee denkt en mee kijkt. Maar CVBB is ook het scherm tussen de sector en de overheid, en dat is noodzakelijk. We trachten eerst onder mekaar te bekijken wat er aan de hand is, en proberen dat samen op te lossen door mensen aan te spreken. Als dat niet lukt, omdat mensen hardnekkig

.....

Piet Vanthemsche:

"Het is van groot belang dat we de werking van CVBB inbouwen in MAP 5."

.....

We moeten ons afvragen of de MAP-meetpunten wel op de juiste plaats liggen. Meten ze de last die uit de landbouw komt of meten ze iets anders?

weigeren mee te werken, dan moet je een andere manier zoeken om daar mee om te gaan. CVBB helpt daarbij. De waterkwaliteitsgroepen zijn geen controleorganen. Ze bekijken het probleem onder gelijken, proberen het samen op te lossen, en als dat niet lukt is het voor een ander niveau. Ik denk dat we daarmee de goede manier gevonden hebben."

M&T Ik hoor dat CVBB au sérieux genomen wordt, wanneer men bij de VMM aanklopt.

Vanthemsche: "Dat is een tweede aspect. Dat gaat over de discussie of de meetpunten wel op de juiste plaats liggen. Meten ze de last die uit de landbouw komt, of meten ze iets anders? Dat is al een dis-

cussiepunt zo lang ik met het MAP bezig ben. De waterkwaliteitsgroepen evalueren of het probleem vanuit de landbouw komt of van elders. Vroeger hadden onze mensen kritiek op de VMM, omdat die daar niet naar wilde luisteren. In het begin vroegen ze zich af wat de VMM zou doen met de vragen van CVBB om meetpunten te verleggen of af te schaffen. Nu zijn we er toch in geslaagd om met goed onderbouwde dossiers aan te tonen dat sommige meetpunten eigenlijk niet correct zijn, en VMM heeft daar ook gevolg aan gegeven. Ik vind dat een belangrijke stap. Op die manier vertaal je in je meetnet zo goed mogelijk de realiteit die uit de landbouw komt.

Van de dossiers die nu al behandeld zijn, is aan meer dan de helft gevolg gegeven door de VMM. Dat is belangrijk, maar dat

heeft voor- en nadelen. Het voordeel is dat de landbouwers zien dat de VMM rekening houdt met onze voorstellen. Maar we kunnen niet meer de calimero uithangen. Wat nu nog gemeten wordt, komt wel degelijk van bij ons. Uiteraard blijft de discussie dat er voldoende debiet moet zijn om te meten."

M&T Zullen de referentiepercelen een positieve invloed hebben op toekomstige normen?

Vanthemsche: "De referentiepercelen zijn heel belangrijk. We zitten in de moeilijke discussie rond nitraatresidu. Er is een grote variabiliteit in de resultaten. Er is ook een seizoengebonden variabiliteit.

Verder is er de meetonzekerheid, die vooral met de staalname zelf te maken heeft, minder met de analyse nadien in het laboratorium. De referentiepercelen zullen zeer belangrijk zijn om voor de toekomst die seizoensgebonden variabiliteit in te schatten. Aan individuele meetonzekerheid moeten we werken, maar dat zal een probleem blijven. Daarom zeggen wij dat het een instrument is om mensen te sensibiliseren, maar niet om echt harde sancties op te leggen aan mensen."

Van Keerberghen: "We moeten de resultaten van de referentiepercelen gebruiken waarvoor ze bedoeld zijn. Die dienen niet om de absolute norm te bepalen, maar wel om de seizoenvariatie in te schatten."

Vanthemsche: "De derde opdracht van CVBB is de begeleiding. Daar kan men volgens mij nog een tandje bijsteken."

Van Keerberghen: "CVBB begeleidt nu ongeveer 900 bedrijven. Een deel van die bedrijven doet dat puur op vrijwillige basis. Een aantal groente- en aardappeltelers is daartoe verplicht. Als je alles samentelt, zouden er 3000 bedrijven in de verplichte begeleiding moeten zitten, maar die bedrijven kunnen ook werken met andere labo's. Over de precieze situatie krijgen we binnenkort een rapport van de VLM. Zij kennen de bedrijven die verplicht moeten begeleid worden, maar CVBB niet. VLM zou aan die bedrijven een brief gestuurd hebben, maar er werd nog niet sanctionerend opgetreden. CVBB kan niet naar een bedrijf stappen en dat verplichten om zich te laten begeleiden."

Vanthemsche: "Er is ook een financiële ondersteuning voor bedrijven die zich laten begeleiden. Die tegemoetkoming is er niet voor verplichte staalnames na een overschrijding, wel voor de andere percelen op die bedrijven. Groentetelers die ook nog andere stalen moeten laten nemen, kunnen dit wel via CVBB laten verlopen. Ik vind het heel belangrijk dat die begeleiding zo optimaal mogelijk gebeurt. Het is net de bedoeling om samen te kijken of de manier van werken zodanig kan aangepast worden dat men topproducties blijft halen en toch aan de normen voldoet."

Van Keerberghen: "Eigenlijk moet je dat zo begrijpen: zeker tot MAP 3 was de aanpak generiek. Met de focusgebieden, zoals die voorzien worden door MAP 4, gaan we meer gebiedsgericht werken. Ook met de waterkwaliteitsgroepen richten we ons op specifieke gebieden. De

bedrijfsbegeleiding werkt op het individuele niveau. Zodoende komt er een logische lijn in de aanpak."

M&T Dat betekent ook dat je zo enkele jaren moet kunnen werken om iets te bewijzen. Is de tijd te kort?

Vanthemsche: "Het MAP zal een stap-voor-stapverhaal blijven. CVBB bewijst zijn nut op de genoemde terreinen. Dit probleem kan je niet oplossen met een vingervinger, dat is iets van lange adem. Voor mij moet het instrument voor de begeleiding blijven bestaan. Ook in MAP 5 zullen we dat hard nodig hebben. Het is belangrijk dat we zien dat het werkt en dat er vertrouwen is. In de relatie tussen de boeren en de praktijkcentra ontstaat een dynamiek die aandacht heeft voor precieze en juiste bemesting met het oog op het MAP, maar ook op de productiviteit. Dat is noodzakelijk geworden, want de normen worden steeds strenger en het wordt steeds moeilijker."

M&T Indien MAP 5 de normen nog zou verstrengen, kan dat dan een rem zijn op die dynamiek?

Vanthemsche: "Ik zou niet vooruitlopen op wat nog moet komen. De normen zijn al tamelijk strikt. We zullen in MAP 5 moeten kijken waar we staan, en wat er nog nodig is om verder vooruit te gaan. Ik denk dat dit niet noodzakelijk alleen via de normen moet gebeuren. Er zijn limieten aan wat wenselijk is voor de plantaardige productie. Ik denk dat het van groot belang is dat we de werking van CVBB inbouwen in MAP 5, dat het een onderdeel

wordt van het plan, uiteraard met inbegrip van de financiering."

Van Keerberghen: "Het kabinet Leefmilieu levert een financiële inspanning, maar onrechtstreeks wordt het betaald met de boetes van de boeren. Die betalen samen meer dan 9 miljoen euro boete per jaar, terwijl het budget van CVBB begroot is op 2,5 miljoen per jaar."

M&T Welke boodschap willen jullie nog meegeven aan de lezers?

Vanthemsche: "Ik heb al herhaaldelijk gezegd dat we deze problematiek zelf moeten oplossen, niemand zal het in onze plaats doen. Uiteindelijk staan we voor een moeilijke keuze: als we de norm niet halen zal de druk op de sector zeer groot worden. Dat zal gelden voor de bemestingsnormen, maar ook voor de groei die we nodig hebben in een aantal sectoren, waaronder vooral de veehouderij. Het is essentieel voor de duurzame ontwikkeling van onze sectoren dat we dit probleem onder controle krijgen. Die oefening is moeilijk. Ik zou achterover kunnen leunen, het loopgravengevecht voeren, en zeggen dat het de schuld is van de anderen. Dat is voor mij het gemakkelijkste, en mijn boeren zouden dat – denk ik – fantastisch vinden. Maar dat is op de lange termijn het slechtste voor de sector. Het is niet altijd gemakkelijk om de mensen daarvan te overtuigen. Onze boodschap moet zijn dat we voor eigen deur moeten vegen. Eigenlijk is dat ook zo met de waterkwaliteitsgroepen: als iedereen voor eigen deur veegt, is de hele straat schoon." ■

HOE KAN JE CVBB BEREIKEN?

Algemeen coördinator

Dirk Coomans, tel. 0473 83 70 20, dirk.coomans@cvbb.info

Provinciale coördinatoren

Antwerpen

Joris De Nies, tel. 015 30 00 69, joris.de.nies@proefstation.be

Vlaams-Brabant

Katleen Geerinx, tel. 016 29 01 74, katleen.geerinx@vlaamsbrabant.be

Limburg

Joke Dupae, tel. 011 69 71 55, joke.dupae@pcfruit.be

Oost-Vlaanderen

Micheline Verhaeghe, tel. 09 381 86 86, mv@proefcentrum-kruishoutem.be

West-Vlaanderen

Brecht Catteeuw, tel. 051 27 32 33, brecht.catteeuw@inagro.be